

BARANYAI GIZELLA —
 NYISZTORNÉ DEBRECZENI ÁGNES

A KARATÉTÓL AZ ÚJ BOLYGÓIG

— Drámapedagógiai foglalkozások leírása egy harmadikos fejlesztős osztályban —

Osztálylétszám: 10 fő — ebből kilenc fiú és egy lány.
Helyszín: egy lakótelepi iskola.

Az előzmények

A gyerekekkel mi, akárcsak a tanító néni, ez év szeptemberében ismerkedtünk meg. Magam — Debreczeni Ágnes — felső tagozatos tanár lévén tartottam az alsós tanulókkal való foglalkozástól, ezért kerestem meg Baranyai Gizellát és kértem működjön velem közre, hisz Ő gyógypedagógus. Első benyomásaink rémisztőek voltak. Sem a mi, sem az osztálytanító jelenléte nem mérsékelte őket abban, hogy összeverekedjenek, káromkodjanak, pad tetején ugráljanak. Önmaguk és mások cselekedeteit nem kontrollálták, egymással semmiféle elnézést nem tanúsítottak. Tetteiket csak az indulataik irányították. Különösen nehéz a helyzete az egyetlen kislánynak, akivel a fiúk félelmetesen ellenségesek. Ez az arány pedagógiai szempontból is teljesen helytelen, de sem a szülők, sem más nem tesz ellene. Nekünk pedig „külsőként” nincs hozzá kompetenciánk.

Mi az, amivel több órán keresztül szívesen foglalkoznátok? — kérdeztük egyszer.

Eleinte nem értették a kérdést, később mindannyian a karatét emlegették. Töprengedtünk hogyan lehetne ezt a témát drámajáték formájában feldolgozni úgy, hogy az épülésükre szolgáljon.

Tovább kérdeztünk: mit szeretnétek e téma keretén belül játszani? — Verekedést — hangzott a csoportos kiabálás! Kiállni a másikkal!; Legyőzni az Andrist!; Jól behúzni a Csíkოსnak!; Amit a videon láttunk! Ahogy ott is csináljuk. Kiderült, amit amúgy is sejtettünk, hogy a karatében is az agresszió lehetősége vonzotta őket. Ezt erősíteni nyilván nem lehetett célunk. Mi volt az, amit pedagógiai célként elérendő magunk elé tűzhattunk. Karate — önfegyelem, kitartás, teherbírás, bizonyítani akarás. Erről kellene szólni a játéknak.

I. óra.

Pedagógiai cél: Jöjjenek rá, hogy a karatét is tanulni kell.

Tanítványaim között szerencsénkre volt egy karatés kislány. Irmának hívják, Ő tíz éves, negyedik osztályos és már zöldöves karatés. Mellesleg kitűnő tanuló, csendes, szerény gyerek. Először neki mondtam el problémánkat és kérdeztem, tudna-e segíteni. Kértem, hogy hozzon könyveket, képeket, karate ruhát. Ő önként felajánlotta, hogy bemutatja az edzéseken szereplő gyakorlatokat, néhányat a karate vizsgákhoz szükséges gyakorlatokból, „katákból”. Felkészítettem arra is, hogy ezek a fiúk lehet, hogy össze akarják majd mérni erejüket vele és lehet, hogy kihívják verekedni. Megkérdeztem tőle, hogy mindezeket tudva is szívesen jönne-e? Ő örömmel vállalta.

Irma levezetett egy rövidke karate edzést. A legegyszerűbb feladatokat is nehezen bírták azok a fiúk, akik folyton az erejüket fitogtatják s állandóan verekszenek.

Utána fekvőtámaszt végeztek a kislánnyal erőpróba-ként... Közülük a legtöbbet Andris bírta lenyomni — 38-at. Andris túlkoros, hisz 11 éves letére még mindig harmadikos. Irmától ötven fekvőtámaszt vártak el. Mi azt mondtuk, hogy ebbe ne menjen bele, hiszen ez irreálisan sok, még egy férfinak is dicsőségére válna. Ő azonban lenyomta az ötven fekvőtámaszt. Állandóan erről kérdezték, hogy meg tudja-e verni azokat a fiúkat, akiktől ökfélnek. Nem értették, amikor Irma azt mondta, hogy ő nem szokott verekedni, mert sem nem ad rá okot, sem nem provokál ki olyan helyzeteket, hogy verekednie kelljen.

A fiúk kérésére kiállt velük verekedni. Előtte tisztáztuk azt a szabályt, hogy a karatében az ütéseket nem szabad „bevinni”, nem lehet a küzdőtárhoz hozzáérni. Látzólag elfogadták ezt, de amikor megéreztek, hogy Irma ügyes, fürgé mozgásával és persze tudásával ki tud védeni mindent, megint elvesztették önuralmukat. Bebizonyosodott az, hogy ezek a gyerekek a kudarcot nem képesek elviselni, rögtön a szabályok megsértésével reagálnak.

Fejlesztő osztályba (ebben az iskolában nem egy van), olyan gyerekeket helyeznek, akik tanulmányi eredményükben, szociális magatartásukban, az életkori normáktól eltérnek. Ezt a szakirodalom POS-nak, (GYERMEKKORI PSZICHOORGANIKUS SZINDRÓMÁNAK) nevezi. Ez nem azonos a szellemi fogyatékos-sággal! Ez a fejlődő központi idegrendszert ért különböző behatásokra vezethető vissza. A probléma általában akkor válik „nyilvánvalóvá” ha a gyermeknek teljesítenie kell (óvodában, de főleg iskolában). Ezeknek az igényeknek a POS-gyermek azért nem tud megfelelni, mert „másfajta” idegrendszeri működése teszi ezt számára lehetővé. Nem tudják a koruknak megfelelő szintet nyújtani tanulásban, koncentrációban, észlelésben. Az alapzavarokhoz gyakran társulnak még bizonyos részképességzavarok (olvasás, írás, számolás gyengesség..) is.

2.-3. foglalkozás.

Célunk, hogy a nagy egészen belül mindenki aláljon magának erejéhez, türelméhez, kitartásához, fantáziájához méretezett feladatot. Segíteni tudjunk abban, hogy ezáltal minden gyerek sikerélményhez jusson és mindenki a saját bőrén érezze, hogy a másik nélkül nem boldogul. Folyamatosan módja legyen társa segítésére, élje meg saját fontosságát, hasznosságát. A karate témát időbe, térbe helyeztük, fantáziájukra bízva a játék kibontását. Kitálatunk egy fiktív játékot: Ezt mondtuk nekik. Véletlen folytán hozzánk került magnószalag „TITKOS” üzenetet kaptunk. A titkos üzenetet megfejtettük. Így hangzik: „A Földön lehetlenné vált az élet. Minden földrészen fegyveres harcok dúlnak. Az emberiség veszélyben van! Szeretnénk egy szebb világot létrehozni, de itt ez már lehetetlen.

Tudós Társak! Rajtunk a sor. Fantasztikus technikai tudás van a birtokunkban, élnünk kell vele!

Hívunk benneteket a tanácskozó terembe. Még ma meg kell alkotnunk egy új bolygó tervét, hogy mielőbb átmenthessük az emberiséget oda. Figyeljétek a jelt, és gyülekezzetek a kijelölt helyen!"

Mindenki benne volt a játékban. Izgatottan készítették tudós névjegykártyáikat. Ez idő alatt bújtak egy másik figura bőrébe. Ilyen professzor nevek születtek: NIMAND, DZSERI, VASEK. Megtörtént az átváltozás. Egyenként foglalták el helyüket a tanácskozó teremben, kézfogással üdvözölték egymást, mindenki (a tanárok is) magázódott, s egyenrangú lett.

Elkezdődött a tanácskozás. Szakértőként magyarázták: Miért és hol célszerű az új bolygónak elhelyezkednie? Milyen védőburkot kell közé építeni. Már a védőburok is az Ő ötletük volt, melyet a Földön keletkező szennyezett levegő új bolygónkra való bejutása ellen kell létrehozni. Hogyan jutunk át az új bolygóra? A többrétegű levegőszűrő ötletétől, egyszerűen a szánkat tátottuk. Rajzoltak és magyaráztak, a többiek pedig kérdéseket tettek fel. Elgondolkodtunk azon, mitől is olyan makogók és bizonytalanok a tanórákon? Sokan inkább meg sem szólalnak, nehogy butaságot mondjanak, s így legyenek a csúfolódók célpontjai. Inkábbrosszalkodnak, s magatartásukkal vonják magukra a figyelmet, mert szívesebben „bohócok”, mint buták.

A tudós szakértők vezetője, az egyik tanár a következő szöveggel folytatta az órát:

... „Elégedett vagyok munkájukkal. Különösen jelentős segítséget jelentett számunkra a Föld levegőjének megszűrésére kidolgozott módszer, az új bolygó és az átszívárogató alagút védőrendszerének és az orbolygók megőrsítései megalkotása.

Ezúton mondanék köszönetet érte és elküldöm legkedvesebb csemegémet, legújabb találmányomat a PEZ szeletet. Kívülről csoki a bevonata, de a töltelékben már megtalálható az új világ kiváló tápláléka a DEZIXO LIBELIN nevű növényi zuzalék, amiből elő lehet állítani húsféleséget, de porrá törve lehet a kenyér alapanyaga is.” A kísérőlevél titkosírással volt írva, közös megfejtéséhez meg kellett találni a „kulcsot” és csak azután kósolhatták meg a földönkívüli csemegét.

LELKES ÉVA

EGY AUTENTIKUS ESET

— Részlet egy svéd-magyar drámapedagógus könyvéből —

Lelkes Éva Én így tanítok című könyvét a Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet adta ki 1991-ben. Ebből közlünk egy fejezetet. A szerző „kreatív konfliktus-megoldásnak” nevezi módszerét, amellyel osztályközösségek életét zavaró, személyes ütközésekből származó problémák elrendezésére tesz kísérletet. A drámapedagógiát ő is úgy tekinti, mint a személyiségfejlesztés eszközét, szocializáló tevékenységet. Munkájához videokamerát használ, amellyel mindent rögzít, és amelyet a gyerekeknek lejátszik, s ha szükséges újraforgat. Abból indul ki ugyanis, hogy a gyermek ezáltal tükröben látja magát, melyet törölhet is, de másként módosítva újra megjelenhet benne.

Lelkes Éva Svédországban Stockholm egyik külvárosában dolgozik, Täbyben, ahol a polgármesteri hivatal kulturális osztályának munkatársa. Drámatanár, aki hat általános iskolában vezet kötelező tantárgyként tanmenetbe iktatott drámajátékot.

Egy autentikus esetről akarok beszámolni, hogy jobban meg tudjam értetni, mit nevezek „kreatív konfliktus-megoldás”-nak.

Majd GAEB (a másik tanár) egy titokzatos földönkívüli professzor újabb fontos feladatot adott, melyekről vitaanyagot kellett készíteni. Milyen állat és növényvilágot képzelnek el az új bolygón? Hogyan működnek a kiépülő táborok? Milyenek legyenek a lakóhelyek és települések? Milyen legyen a közlekedés? Néhány ötletük megmelengette a szívünket: Az egyik „tudós” kisfiú azt javasolta, hogy a rózsát feltétlenül telepítsük át, mert az az anyukája legkedvesebb virága.

4. foglalkozás.

Célja az igazi önfegyelem, kitartás és összmunka megérettetése.

„Elérkezett az utolsó megmértetés ideje. GAEB professzor jelen lesz és ő bírálja el, ki elég kitartó, pontos, fegyelmezett ahhoz, hogy az új bolygón helye lehessen.” (Hatalmas táblán pontosztunk). Minden feladat teljesítésével lehetett pontot szerezni, de veszíteni is. 1. feladat: Észrevétlenül megközelíteni a termet (ez volt a belépő azon a folyosón, ahol máskor örjögve rohagáltak, most lopakodva, néha csendben jöttek végig).

2. feladat: Vakvezető játék. Különböző akadályokon kellett társukat a terembe átvezetni.

3. feladat: Egy képzeletbeli rúdat átugrani, úgy hogy megőrizzék bokájuk épségét.

4. feladat: Erőgyakorlat, az önvédelmi sportokban szereplő alapállás, melyet egy percig kell tartani.

5. feladat: Kulcslopás — ügyességi gyakorlat — pissenés nélkül.

6. feladat: Vészhelyzetben „futás a sötétben” ütközés nélkül.

A feladatokat egyenként kellett teljesíteni, s minden gyakorlatot értékelés követett. Volt akinek nem sikerült, de természetesen lehetett javítani. Önkéntes jelentkezéssel társuk helyett is megcsinálhatták a feladatot, s így az is megkaphatta a pontokat. Talán az volt a legcsodálatosabb, ahogy egy emberként segítettek egymáson. Még annak a kislánynak is segítettek, akivel a nap minden percében elutasítóan viselkedtek.

Így mindannyian átjutottak az új bolygóra, bizonyítottak önmaguknak, s tanítóiknak.

Az eset, amiről szó lesz, egy egyszerű kiközösítés. Nemcsak azért választottam ezt, mert viszonylag rövid idő alatt szerencsés megoldást nyert, hanem azért is,